

รายงานการวิจัย

การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457
และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ
จังหวัดร้อยเอ็ด

The Operating under the Authority of Local Government Act, Buddhist Era 2457
and Other Related Law of Subdistrict Chiefs and Village Chiefs in Chiangkwan
District, Roi Et Province

พรนภัทร วิระทูล¹
พัฒนศิลป์ สำเร็จรัมย์²

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ และระดับการศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด ทุกตำบล หมู่บ้านจำนวน 66 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) และเมื่อพบ

ความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการศึกษาพบว่า

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อยและด้านการทะเบียนต่างๆ และด้านอื่นๆ ตามลำดับ
2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนครราชสีมา

² (ผู้ช่วยศาสตราจารย์), อาจารย์ที่ปรึกษา สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

ท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่, พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, อำเภอเชิงขวัญ

ABSTRACT

The purposes of this study were to study and compare the operating under the authority of Local Government Act, Buddhist Era 2457 and other related law of subdistrict chiefs and village chiefs in Chiangkwan District, Roi Et Province classified by personal factors such as gender and education level. The population consisted of 66 subdistrict chiefs and village chiefs in Chiangkwan District, Roi Et Province The questionnaire with rating scale was used as a tool. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test (One way ANOVA), and least significant difference by Scheffe's method. The results of the study revealed that:

1. The subdistrict chiefs and village chiefs in Chiangkwan District, Roi Et Province operated under the authority of Local Government Act, Buddhist Era 2457 and other related law at high level both overall and each aspect, ranked by descending; conservation of natural resources and environment, civil defense, development and promotion of career,

government, peace and order maintenance and the registration and other aspects respectively.

2. The opinion of the subdistrict chiefs and village chiefs with different gender and education level was not different both a whole and each aspect.

Keywords: The Operating under the Authority, Local Government Act Buddhist Era 2457, Subdistrict Chiefs, Village Chiefs, Roi Et Province

บทนำ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีฐานะพนักงานฝ่ายปกครองในระดับท้องที่ มีบทบาทหน้าที่ปกครองและบริหารการปกครอง “ท้องที่” ซึ่งได้ถือกำเนิดและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และตราฉบับปัจจุบันยังคงกล่าวได้ว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีทั้งบทบาทและอำนาจหน้าที่ในเขตการปกครองที่เรียกว่าตำบลและหมู่บ้าน โดยต้องรับผิดชอบงานของกระทรวงมหาดไทย และของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่นำลงไปปฏิบัติในตำบล หมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นกลไกสำคัญ ที่จะทำให้งานของทางราชการบรรลุเป้าหมายพนักงานฝ่ายปกครองในระดับท้องที่ ลักษณะของการปกครองท้องที่ดังกล่าว นับว่าเป็นโครงสร้างสำคัญของการบริหารดินแดนของไทย (Territory Administration) โดยที่ในระยะต่อมาได้มีการสถาปนาโครงสร้างการบริหารราชการส่วน

ภูมิภาคขึ้น ที่มีจังหวัดและอำเภอขึ้นเป็นโครงสร้างส่วนบนอีกชั้นหนึ่ง การที่การปกครองท้องถิ่นมีลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้กำนันผู้ใหญ่บ้านของไทยมีพัฒนาการต่อเนื่องตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เกิดขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในครั้งการปฏิรูปการเมืองการปกครองของไทยครั้งสำคัญเนื่องจากสภาวะการณ์ในขณะนั้นประเทศไทยต้องเผชิญกับภัยคุกคามด้านต่างๆ โดยเฉพาะภัยคุกคามจากภายนอกประเทศจากคุกคามของประเทมหาอำนาจตะวันตกที่แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาถึงประเทศเพื่อนบ้านของไทย ขณะที่การปกครองของไทยในขณะนั้นยังไม่ทันสมัยและไม่มีความเอกราชของชาติไว้

ในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ออกกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล รวมถึงการปฏิรูประบบราชการ ในปี 2545 ผลของกฎหมายเหล่านี้ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมากขึ้น และยังมีผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องพ้นจากตำแหน่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตามถึงแม้้องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในตำบลหมู่บ้าน แต่กฎหมายก็ไม่ได้แก้ไขหรือปรับลดบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านแต่อย่างใด ในพื้นที่การปกครองใดที่ยังมีสถานภาพของกำนันในฐานะพนักงานฝ่ายปกครองแห่งท้องถิ่นอยู่ (เฉพาะพื้นที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล) ยังคงไว้ โดยมีได้ยกเลิกอำนาจตามกฎหมายของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทภารกิจตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 และกฎหมายอื่นๆ รวมถึงงานตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทย เป็นงานระดับภูมิภาคที่จะต้องอาศัยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความสะดวก การส่งเสริมการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐในพื้นที่ งานเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน งานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริงานต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น

จากความสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านดังกล่าวผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอเขียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

สมมติฐานของการศึกษา

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องแตกต่างกัน

2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษา

1. ด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด

2. ด้านเนื้อหา คือ อำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ใน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครองและการรักษาความ

สงบเรียบร้อย 2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการทะเบียนต่างๆ 5) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 6) ด้านอื่นๆ

3. ด้านประชากร

ประชากรที่ศึกษา คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทุกตำบล หมู่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 66 คน กำหนดจากประชากรทั้งหมด

4. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1) ตัวแปรอิสระ คือ เพศและระดับการศึกษา ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด

2) ตัวแปรตาม อำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ใน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย 2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการทะเบียนต่างๆ 5) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 6) ด้านอื่นๆ

5. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 1-30 มีนาคม 2558

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากร คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกตำบล หมู่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 66 คน กำหนดจากประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทุกตำบล หมู่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 1 ฉบับ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด

โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยพิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับความมุ่งหมาย และสมมติฐานการศึกษา

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดที่กำหนด อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาแก้ภาษา เนื้อหา ความครบถ้วน ถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาและเพื่อให้เกิดความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำเพิ่มเติม

4) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอวิษณุ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน

5) นำแบบสอบถามที่นำไปทดลองใช้ ไปหาค่าอำนาจจำแนก เป็นรายข้อในแต่ละด้านโดยวิธี Item-total Correlation และทดสอบด้วยสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) เพื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6) นำแบบสอบถามที่ผ่านเกณฑ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

7) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการศึกษาผู้ศึกษาดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ขอนหนังสือจากวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเสนอต่อนายอำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด

2) ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาด้วยตนเองและติดตามเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

3) ผู้ศึกษาตรวจสอบความครบถ้วน สมบูรณ์การตอบแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยทำการวิเคราะห์ตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ยและแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2543 : 100)

3) วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน กับการรักษาความสงบเรียบร้อย จำแนกตามสถานภาพใช้ค่า F-test (One way ANOVA) t-test

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1) ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC : Index of Item Objective Congruence)

2) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสถานภาพ ใช้ค่า F-test (One way ANOVA) t-test แบบ Independent Samples และ ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe')

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปผลการศึกษาดังนี้

1. กำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 64 คน (ร้อยละ 96.96) รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน 2 คน (ร้อยละ 3.04) ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

จำนวน 43 คน (ร้อยละ 65.15) รองลงมา มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 16 คน (ร้อยละ 24.24) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 5 คน (ร้อยละ 7.57) และมีการศึกษา สูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 2 คน (ร้อยละ 3.04)

2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่ อำเภอเชิงขั้ว จังหวัดร้อยเอ็ดปฏิบัติงาน ตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะ ปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมและทุกด้านอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 3.84$) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ($\bar{x} = 3.83$) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ($\bar{x} = 3.78$) ด้านการปกครองและการรักษา ความสงบเรียบร้อยและด้านการทะเบียน ต่างๆ ($\bar{x} = 3.77$) และด้านอื่นๆ ($\bar{x} = 3.67$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เป็น ดังนี้

1) ด้านการปกครองและการ รักษาความสงบเรียบร้อย โดยภาพรวมและ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$) เรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติ ให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน ของทางราชการ ($\bar{x} = 3.93$) รองลงมา ดำเนินการ หรือจัดการตามหมายสั่งของเจ้าพนักงานให้ คั้นหรือให้ยัด ผู้กระทำผิดหรือสงสัยว่ากระทำ ผิดกฎหมาย ($\bar{x} = 3.87$) และบริหาร จัดการ หมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกต้องตาม

หลักสุลักษณะ ($\bar{x} = 3.86$) ส่วนข้อที่มีการ ปฏิบัติน้อยที่สุดคือ รายงานหรือแจ้งความ เมื่อทราบว่ามีการกระทำผิดกฎหมายหรือ สงสัยว่าจะเกิดเหตุขึ้นในหมู่บ้าน ($\bar{x} = 3.62$)

2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริม อาชีพ โดยภาพรวมและทุกข้ออยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 3.78$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก ไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การบำรุงและส่งเสริม อาชีพราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม ($\bar{x} = 3.89$) รองลงมา ให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่เกษตรกรและคน ยากจน ($\bar{x} = 3.83$) และตรวจตราและรักษา ผลประโยชน์ในการ อาชีพและราษฎร ($\bar{x} = 3.80$) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ช่วยเหลือในการตรวจและนำเก็บภาษี อากรในเขตท้องที่ตำบล หมู่บ้าน ($\bar{x} = 3.86$)

3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมและ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.84$) เรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ ดูแล พื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุก ตัดไม้ ทำลายป่าหรือการกระทำผิดต่างๆ ได้รายงานให้นายอำเภอทราบ ($\bar{x} = 3.88$) รองลงมา ป้องกันและปราบปรามการกระทำ ผิดตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ ($\bar{x} = 3.86$) และป้องกันและปราบปรามการ ลักลอบตัดไม้ ทำลายป่าและการกระทำผิด ต่างๆ ในท้องที่รับผิดชอบ ($\bar{x} = 3.83$) ส่วน ข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ป้องกันและ ปราบปรามการลักลอบตัดไม้ ทำลายป่าใน เขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตป่าอนุรักษ์ในเขต ท้องที่ ($\bar{x} = 3.72$)

4) ด้านการทะเบียนต่างๆ โดยภาพรวมและทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.77$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ เป็นผู้รับรอง ผู้ขออนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบล หมู่บ้าน ($\bar{x}=3.86$) รองลงมา การเป็นพนักงานตรวจรับบัตรประจำตัวประชาชน ($\bar{x}=3.85$) และสำรวจ จัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณสัณฐานหรือตาย ($\bar{x}=3.82$) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ จัดการให้ความสะดวกและรักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้งผู้แทน เช่น ส.ส. ส.จ. ส.อบต. เป็นต้น ($\bar{x}=3.63$)

5) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน โดยภาพรวมและทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.83$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ สำรวจความเสียหายจากภัยธรรมชาติตามหลักเกณฑ์และวิธีการของกระทรวงมหาดไทย ($\bar{x}=4.06$) รองลงมา รวบรวมกลุ่มประชาชนและอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ($\bar{x}=3.92$) และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือให้แก่ประชาชนในพื้นที่โดยจัดระเบียบและเขตพื้นที่ช่วยเหลือตามความจำเป็นเร่งด่วนอย่างเป็นธรรมและเสมอภาคและไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน ($\bar{x}=3.83$) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือเป็นเจ้าพนักงานดับเพลิงในเขตท้องที่ ($\bar{x}=3.73$)

6) ด้านอื่นๆ โดยภาพรวมและทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.67$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การสำรวจโรงเรียนหรือสิ่งปลูกสร้าง ที่ดิน ที่อยู่

ในข่ายต้องเสียภาษี ($\bar{x}=3.79$) รองลงมา แนะนำช่วยเหลือประชาชนในการจดทะเบียนคนจน ($\bar{x}=3.92$) และการช่วยเหลือทางราชการดูแลรักษาที่ราชพัสดุอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน ($\bar{x}=3.72$) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ช่วยเหลือเจ้าพนักงานที่ดินในการรับจัดที่ดิน ออกหนังสือสำคัญหรือโฉนดที่ดิน การโอน การซื้อขาย ($\bar{x}=3.52$)

3. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีเพศต่างกัน ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

4. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาที่พบว่า กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอเชิงขีวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ วิลาวรรณ พิพัฒน์ชัยกร (2547) ที่ศึกษาการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านอำเภอเขาชะเมา จังหวัด มหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีการปฏิบัติหน้าที่โดยรวมและ

รายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยเป็นรายด้านคือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการทะเบียนต่างๆ และด้านอื่น ๆ ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีประเด็นที่การปฏิบัติมากในแต่ละด้านดังนี้ ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย คือ การควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ แสดงให้เห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ความสำคัญในเรื่องกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โภคิน พลกุล (2547: 8) ได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานการณ์ พ.ศ. 2547 ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรดำเนินการแนะนำ ตักเตือน และดูแลราษฎรมีให้กระทำการผิดกฎหมาย รวมถึงชี้แจงข้อราชการต่าง ๆ ที่ประชาชนพึงรู้ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นหัวหน้าชุดรักษาความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้าน (ชรบ.) อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ แก่ประชาชน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ คือ การบำรุงและส่งเสริมอาชีพราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม โดยโภคิน พลกุล (2547: 8) ได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านใน

สถานการณ์ พ.ศ. 2547 ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ให้ดำเนินการร่วมมือกับทางจังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ประชาชนในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ตลอดจนข้อมูลปัญหาความต้องการ (Demand Side) ทรัพยากรในการ ให้ความช่วยเหลือ (Supply Side) เพื่อนำไปร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาถึงระดับฐานราก และแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนต่อไป) สอดคล้องกับการศึกษาของ วิรัตน์ ไชยสิทธิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และกฎหมายอื่นที่กำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษากำนันและผู้ใหญ่บ้านจังหวัดนครนายก ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่มีผลการ ปฏิบัติงานมากที่สุดเรียงลำดับลงมาได้ ดังนี้ ด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ดูแลพื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุก ตัดไม้ ทำลายป่าหรือการกระทำผิดต่างๆ ได้รายงานให้นายอำเภอทราบ ด้านการทะเบียนต่างๆ คือ เป็นผู้รับรอง ผู้ขออนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบล หมู่บ้าน ด้านการทะเบียนต่างๆ คือ เป็นผู้รับรอง ผู้ขออนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบล หมู่บ้าน ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน คือ ตำรวจ

ความเสียหายจากภัยธรรมชาติตามหลักเกณฑ์ และวิธีการของกระทรวงมหาดไทย ด้านอื่นๆ คือ การสำรวจโรงเรียนหรือสิ่งปลูกสร้าง ที่ดิน ที่อยู่ในข่ายต้องเสียภาษี

ในขณะที่เดียวกันจากผลการศึกษาเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีประเด็นที่การปฏิบัติน้อยที่สุดในแต่ละด้าน ซึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้านควรดำเนินการให้มากยิ่งขึ้น คือ ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย คือ รายงานหรือแจ้งความเมื่อทราบว่ามีการกระทำผิดกฎหมายหรือสงสัยว่าจะเกิดเหตุขึ้นในหมู่บ้าน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ คือ ช่วยเหลือในการตรวจและนำเก็บภาษีอากรในเขตท้องที่ตำบล หมู่บ้าน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตป่าอนุรักษ์ในเขตท้องที่ ด้านการทะเบียนต่างๆ คือ จัดการให้ความสะดวกและรักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้งผู้แทน เช่น ส.ส. ส.จ. ส.อบต. เป็นต้น ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน คือ เป็นเจ้าพนักงานดับเพลิงในเขตท้องที่ และด้านอื่นๆ คือ ช่วยเหลือเจ้าพนักงานที่ดินในการรับจัดที่ดิน ออกหนังสือสำคัญ หรือโฉนดที่ดิน การโอน การซื้อขาย

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีเพศต่างกัน ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมและรายด้าน ทุกด้าน ไม่แตกต่างกันและกำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษาที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเป็นเพศหญิงล้วนแต่มีความสามารถในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งในปัจจุบันกฎหมายต่างๆ ได้เอื้อให้มีความเสมอภาคกันในเรื่อง เช่นเดียวกันระดับการศึกษาที่ต่างกันไม่ทำให้การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1) ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรรายงานหรือแจ้งความเมื่อทราบว่ามีการกระทำผิดกฎหมายหรือสงสัยว่าจะเกิดเหตุขึ้นในหมู่บ้านให้มากยิ่งขึ้น

2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรให้การช่วยเหลือและตรวจและนำเก็บภาษีอากร ในเขตท้องที่ตำบล หมู่บ้าน ให้มากยิ่งขึ้น

3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตป่าอนุรักษ์ในเขตท้องที่ให้มากยิ่งขึ้น

4) ด้านการทะเบียนต่างๆ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรให้การช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ที่ดินในการรับจัดที่ดิน ออกหนังสือสำคัญ หรือโฉนดที่ดิน การโอน การซื้อขาย ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่จะส่งผลให้การ ปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) ควรศึกษาแนวทางหรือวิธีการที่ เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

3) ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคใน การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

เอกสารอ้างอิง

- โกคิน พลกุล. 2547. คำตอบแทนและสวัสดิการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตร กำนันและแพทย์ประจำตำบล. กรุงเทพฯ : คลังสารสนเทศนิติบัญญัติ.
- จรัส สุวรรณมาลา. ม.ป.ป. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาความรู้เบื้องต้นการบริหารงานคลัง สาธารณะ. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. 2535. 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540. กรุงเทพฯ : โครงการ จัดพิมพ์คปไฟ.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2543. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สิริยาสาสน์.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2545. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2546. การวิจัยสำหรับครู. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.
- ประพัฒน์ วงศ์ชมพู. 2550. บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วน ตำบลศึกษากรณีเฉพาะอำเภอเมืองเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. สาขา รัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประหยัด หงษ์ทองคำ. 2526. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์ แห่งประเทศไทย.